

การประชุมทางวิชาการ
การวิจัยทางการศึกษา ครั้งที่ 10
The 10th National Symposium on Education
Research

ความร่วมมือระหว่าง

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
และ

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

วันที่ 18 – 19 กันยายน 2546

ณ ห้องคอนเวนชันฮอลล์ โรงแรมแอมบาสซาเดอร์ สุขุมวิท 11-13

กรุงเทพมหานคร

370.78 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
ส691ก การประชุมทางวิชาการเรื่อง การวิจัยทางการศึกษา ครั้งที่ 10 ,
กรุงเทพฯ : 2546
431 หน้า
ISBN : 974-650-378-2
1. การวิจัย 2. การศึกษา...วิจัย 3. ชื่อเรื่อง

การประชุมทางวิชาการเรื่อง การวิจัยทางการศึกษา ครั้งที่ 10

โดย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

สิ่งพิมพ์ สกศ. อันดับที่ 83/2546

พิมพ์ครั้งที่ 1 กันยายน 2546

จำนวนพิมพ์ 3000 เล่ม

พิมพ์เผยแพร่โดย สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ถนนสุขุวิท เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300

โทร. 0 2668 7123 ต่อ 1211,1212

โทรสาร. 0 2243 0085

web-site : <http://www.onec.go.th>

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล

20/21-22 ถนนนนทบุรี 1 (สนามบินน้ำ)

ตำบลบางกระสอบ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000

โทร. 0 2968 0661-4

โทรสาร 0 2968 0664

ชื่อเรื่อง การศึกษาฉันทามติเกี่ยวกับการจัดการบริการสถานเลี้ยงดูเด็กในประเทศไทย
A Study of Collective Opinions Regarding Some Aspects of
Childcare Center Management in Thailand

ผู้วิจัย

รองศาสตราจารย์ ดร.ดุษฎี โยเหลา (Assoc. Prof. Dr.Dusadee Yoelao)

ผู้ร่วมวิจัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประทีป จินนี

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ

2544

ความเป็นมา

การดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กในปัจจุบันขึ้นอยู่กับแผนระดับประเทศ 3 แผน แผนแรก แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540–2544) ที่กล่าวถึงสังคมไทยที่พึงประสงค์ในอนาคตว่า “เด็กไทยทุกคนจะได้รับการดูแลเอาใจใส่ ด้านสุขภาพตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา ได้รับสารอาหารครบถ้วนตั้งแต่ปฐมวัย รวมทั้งได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อย 12 ปี และทุกคนมีโอกาสเข้าถึงบริการพื้นฐานทางสังคม ที่มีคุณภาพ” และกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาว่า “เพิ่มปริมาณการเตรียมความพร้อมทุกด้านของเด็กปฐมวัย (0–5 ปี) อย่างมีคุณภาพ”

แผนที่สอง แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540–2544) ได้กำหนดแนวทางพัฒนาเด็กและเยาวชนไว้อย่างชัดเจน ทั้ง 3 กลุ่ม คือ เด็กปกติทั่วไป เด็กกลุ่มภาวะยากลำบาก และกลุ่มปัญญาเลิศ โดยมีเป้าหมายเกี่ยวกับคุณลักษณะของเด็กที่พึงประสงค์ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพและระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและมีแผนงาน เพื่อ “ส่งเสริมพัฒนาการให้แก่เด็กตามวัยอย่างสมดุลทุกด้าน”

“ให้ชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดอาหารตามหลักโภชนาการแก่เด็กก่อนวัยเรียน จนถึงระดับประถมศึกษา” “ปลูกฝังค่านิยมความขยัน ประหยัด อดทนให้แก่เด็กและเยาวชน” “สนับสนุนการจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็กเล็กในชุมชน” “ให้เด็กและเยาวชนได้รับโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมทุกพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการการพัฒนาเด็กและเยาวชน”

แผนสุดท้าย แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540–2544) มีนโยบายการพัฒนาการศึกษา คือ เร่งขยายและยกระดับความรู้พื้นฐาน ปฏิรูปการเรียนการสอนและระบบการผลิตและพัฒนาครู เร่งผลิตและพัฒนากำลังคนระดับกลางและสูง และปฏิรูประบบการบริหารและจัดการศึกษา โดยมีส่วนของแผนงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย คือ “ส่งเสริมสนับสนุนการเตรียมความพร้อมอย่างมีมาตรฐานแก่เด็กปฐมวัยในรูปแบบที่หลากหลาย โดยดำเนินการเป็นกระบวนการร่วมกันระหว่างหน่วยงานรัฐ ชุมชน และครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กด้อยโอกาสให้บริการแบบให้เปล่า” “กระทรวง ทบวง กรม ลดบทบาทหน่วยงานส่วนกลาง ให้ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและแผนโดยการกำหนดมาตรฐานการศึกษา สนับสนุนทางวิชาการให้ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและแผนโดยการกำหนดมาตรฐานการศึกษา สนับสนุนทางวิชาการและกำกับดูแลการดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบาย ตลอดจนจัดหาและสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา” “รัฐร่วมกับสถาบันสื่อมวลชนและองค์กรต่างๆ ให้ความรู้และสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาแก่สถาบันสังคม ชุมชน และประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา กำหนดและพัฒนาหลักสูตร รวมทั้งระบบการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา”

จากแผนระดับชาติทั้ง 3 แผนที่กล่าวถึงข้างต้น แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญแก่การพัฒนาเด็กปฐมวัย ที่หน่วยงานภาครัฐ เอกชน องค์กร ชุมชน ครอบครัว ต้องร่วมมือกันกำหนดเป้าหมายและแผนงานที่ชัดเจน สอดคล้องและส่งเสริมซึ่งกันและกัน เพื่อให้การพัฒนาเด็กเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจุบันมีหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน จัดบริการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย จากข้อมูลในปี 2536 พบว่า กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทยและกรุงเทพมหานคร นับเป็นหน่วยงานหลักที่จัดบริการในด้านนี้ ท่ามกลางผู้รับผิดชอบทั้งหลายเหล่านี้ มีข้อมูลจากงานวิจัย ชี้ให้เห็นว่าการจัดบริการยังขาดคุณภาพ และขาดความชัดเจนในการดำเนินงาน โดยจากการทบทวนสถานการณ์

และสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กในประเทศไทย ของ กุศล สุนทรธาดา และคณะ (2541) พบว่า โรงเรียนที่มีการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กวัย 3-5 ปี หลายโรงเรียน มีความเข้าใจไม่ถูกต้องเกี่ยวกับปรัชญาและเป้าหมายของการเตรียมความพร้อมโรงเรียนทั้งหลายขาดสื่อและอุปกรณ์ในการเตรียมความพร้อมให้กับเด็ก นอกจากนี้ ยังพบข้อมูลว่า หน่วยงานที่รับผิดชอบมิได้ให้ความสำคัญกับการคัดเลือกบุคลากรที่จะเข้ามาทำงานกับเด็ก ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการสอดส่องดูแลมาตรฐานและคุณภาพของการให้บริการ ขาดบริการและสื่อสาธารณะที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็ก ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน ขาดการบริการเชิงรุกสำหรับเด็กด้อยโอกาสกลุ่มต่างๆ ขาดการควบคุมอย่างเหมาะสมเกี่ยวกับอัตราค่าบริการ

นอกจากนี้ สุนทร โคตรบรรเทา (2541: 53-54) กล่าวถึงอุปสรรคในการดำเนินงานเกี่ยวกับการวางรากฐานชีวิตในเด็กปฐมวัย คือ ยังไม่มีนโยบายที่ชัดเจนโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ ในระดับกลางและภูมิภาค และขาดความเข้าใจตรงกันทั้งภาครัฐและเอกชน ขาดมาตรฐานในการดำเนินงาน โดยที่หน่วยงานปฏิบัติงานตามความถนัดและความชำนาญของตนเองมากกว่าคำนึงถึงพัฒนาการของเด็กรอบด้าน ขาดการประสานงานอย่างใกล้ชิด ขาดเอกสารและการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน และขาดงบประมาณสนับสนุน

จากการสรุปผลการทำงานในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) พบปัญหาดังนี้ คือ เด็กปฐมวัยขาดการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียน ประถมศึกษา โดยพบว่า เด็กวัย 3-5 ปี ประมาณร้อยละ 34.6 ไม่ได้รับการเตรียมความพร้อม อันจะมีผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ในระดับประถมศึกษา นอกจากนี้ คุณภาพการศึกษาของไทยอยู่ในระดับที่น่าเป็นห่วง ความสามารถของเด็กไทยโดยเฉลี่ยอ่อน ทั้งด้านกระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์อย่างมีเหตุผล รวมทั้งมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านนิสัยใฝ่รู้ คุณธรรม จริยธรรม ระเบียบวินัย การทำงานเป็นหมู่คณะในระดับต่ำ นอกจากนี้ พบปัญหาด้านการบริหารจัดการที่ไม่เปิดโอกาสให้ส่วนต่างๆ ของสังคมมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การทำงานซ้ำซ้อนระหว่างหน่วยงาน และขาดการประสานงานในการดำเนินงาน ขาดการระดมสรรพกำลังเพื่อการศึกษา ขาดการติดตามและประเมินผลอย่างมีส่วนร่วม อย่างมีระบบและต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

เมื่อมองภาพในอนาคตอีก 10 ปี ข้างหน้า โครงสร้างของครอบครัวจะเปลี่ยนแปลงไปเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น พ่อแม่ต้องทำงานนอกบ้านมากขึ้น การพัฒนาเด็กในวัย

0-6 ปี มีอาจพึงพบบุคคลในครอบครัวได้เต็มที่ สถานเลี้ยงดูเด็กย่อมมีบทบาทยิ่งขึ้น ดังนั้นการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนเรื่องการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็กจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามนโยบาย ได้นำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของการกำหนดแผนงานที่มีความชัดเจนยิ่งขึ้น คณะผู้วิจัยจึงทำการศึกษาจันทมัตติในประเด็นต่างๆ ที่ยังมีความไม่สอดคล้อง ไม่เหมาะสม เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของผู้รับผิดชอบจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็ก และหาข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับแนวทางในการเชื่อมประสานการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งเป็นการหาแนวทางในการส่งเสริมให้สถานเลี้ยงดูเด็กมีคุณภาพและตรวจสอบได้ โดยศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในระดับผู้ผลักดันนโยบาย ผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารระดับกลาง ผู้บริหารสถานเลี้ยงดูเด็ก ผู้ปฏิบัติงานเลี้ยงดูเด็ก ผู้ปกครอง และตัวแทนชุมชน

วัตถุประสงค์

เพื่อหาจันทมัตติหรือความเห็นพ้องเกี่ยวกับการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็กในเรื่องต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็ก และเป้าหมายด้านคุณลักษณะของเด็ก
2. องค์กรหลักที่เป็นผู้นำหรือแกนกลางในการจัดบริการ และประสานงานระหว่างกลุ่มผู้ให้บริการสถานเลี้ยงดูเด็ก
3. บทบาทของรัฐ ชุมชน และเอกชน ในการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็ก
4. กลไกเพื่อควบคุม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพการบริการสถานเลี้ยงดูเด็ก

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยเชิงสำรวจ

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยผู้เกี่ยวข้องกับการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็กทั้งในระดับที่กำหนดนโยบาย ระดับผู้ประสานงานการใช้นโยบาย และระดับปฏิบัติ ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการรับบริการ โดยมีรายละเอียดในแต่ละกลุ่มดังนี้

กลุ่มผู้กำหนดนโยบาย ประกอบด้วย

1. กลุ่มนักการเมือง เป็นผู้มีบทบาทสำคัญเรื่องเด็ก ได้แก่ วุฒิสมาชิก และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานฝ่ายการศึกษาของเด็ก

2. กลุ่มนักวิชาการเรื่องเด็ก เป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องการศึกษาและพัฒนาการของเด็กปฐมวัยทั้งในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน ตลอดจนนักวิชาการในหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็ก และทำงานด้านเด็กปฐมวัย

3. กลุ่มผู้บริหารระดับสูง เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็ก ซึ่งหมายถึง ผู้บริหารระดับปลัดกระทรวง อธิบดีกรมต่างๆ ที่ทำงานเกี่ยวกับการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็ก รวมถึงประธานมูลนิธิของเอกชน

กลุ่มผู้ประสานงานการใช้นโยบาย ประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหารระดับกลาง เป็นผู้คอยประสานงานและดำเนินงานตามนโยบายที่กำหนด ได้แก่ ศึกษานิเทศการเขตการศึกษา ศึกษานิเทศการจังหวัด ศึกษานิเทศการอำเภอ ตลอดจนศึกษานิเทศการเขตในกรุงเทพมหานคร

กลุ่มปฏิบัติงาน ประกอบด้วย

1. กลุ่มผู้บริหารระดับต้น เป็นผู้ที่กำลังศึกษา และดำเนินงานตามนโยบายที่กำหนด ได้แก่ อาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนที่เป็นของรัฐและเอกชน หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เจ้าของกิจการสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน เจ้าอาวาส อีหาม่า

2. กลุ่มผู้นำชุมชน เป็นผู้ที่กำลังศึกษา และให้การสนับสนุนท้องถิ่นในการดำเนินงานจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็ก ได้แก่ ผู้นำองค์กรบริหารส่วนตำบล

3. กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน เป็นผู้ทำหน้าที่ดูแลเด็ก สอนเด็กอย่างใกล้ชิดในสถานเลี้ยงดูเด็ก ทั้งของภาครัฐและเอกชน ได้แก่ ครู และผู้ดูแลเด็ก

กลุ่มผู้รับบริการ ประกอบด้วย กลุ่มผู้ปกครองของเด็กวัย 0-6 ปี ได้แก่ บิดามารดาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน และอาศัยอยู่ในเมืองและชนบททั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย บุคลากรกลุ่มต่างๆ จำนวน 1,663 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ดังนี้

1. เลือกจังหวัดที่มีกลุ่มบุคคลทุกกลุ่ม ในแต่ละภาคภูมิศาสตร์ของประเทศไทย ได้ดังนี้คือ ภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดเชียงราย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น ภาคกลาง ได้แก่ กรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี ภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดชลบุรี ภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดสงขลา

2. แต่ละจังหวัดจะจำแนกกลุ่มตัวอย่างออกตามพื้นที่ ที่มีระดับความเจริญแตกต่างกัน 3 ระดับ คือ พื้นที่ที่มีความเจริญมาก ได้แก่ อำเภอเมือง พื้นที่ที่มีความเจริญปานกลาง ได้แก่ อำเภอนอกเมืองที่มีระยะทางห่างจากอำเภอเมืองออกไปประมาณ 10 กิโลเมตร พื้นที่ที่มีความเจริญน้อย ได้แก่ อำเภอนอกเมืองที่มีระยะทางห่างจากอำเภอเมืองมากกว่า 10 กิโลเมตร

3. แต่ละพื้นที่จะจำแนกประเภทหน่วยงานออกเป็น หน่วยงานของรัฐ และ หน่วยงานของเอกชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ใช้กับกลุ่มต่างๆ ดังนี้

1. เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นผู้ปกครองเกี่ยวกับคุณภาพของสถานบริการ เลี้ยงดูเด็ก การเตรียมความพร้อมและการให้การศึกษาเด็กวัย 0-6 ปี เนื้อหาแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ประกอบด้วย คุณภาพสถานเลี้ยงดูเด็ก 12 ด้าน วัดโดยให้ผู้ปกครอง ตัดสินใจเลือกเฉพาะข้อที่เห็นว่ามีค่าสำคัญ และระบุรายละเอียดที่เลือก

ส่วนที่ 2 ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับความเพียงพอของสถานเลี้ยงดูเด็ก และความต้องการมีส่วนร่วมในการควบคุม และตรวจสอบคุณภาพสถานเลี้ยงดูเด็ก

2. แบบสอบถามความคิดเห็นครูหรือผู้ดูแลเด็กเกี่ยวกับคุณภาพของสถานบริการ เลี้ยงดูเด็ก การเตรียมความพร้อม และการให้การศึกษาเด็กวัย 0-6 ปี โดยให้ผู้ตอบนึกถึง สถานเลี้ยงดูเด็ก หรือโรงเรียนอนุบาล หรือศูนย์เด็กเล็กที่ตนทำงานอยู่ เนื้อหาแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน ประกอบด้วย สถานที่เก็บข้อมูล ประเภทของสถาน เลี้ยงดูเด็ก อายุของเด็ก และผู้ถูกสัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ประกอบด้วย คุณภาพสถานเลี้ยงดูเด็ก 12 ด้าน วัดโดยให้ผู้ปกครอง ตัดสินใจเลือกเฉพาะข้อที่เห็นว่ามีค่าสำคัญ และระบุรายละเอียดที่เลือก

3. แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับองค์กรหลักในการดูแลและ จัดบริการเลี้ยงดูเด็กวัย 0-6 ปี เนื้อหาแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ประกอบด้วย ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานะภาพของผู้บริหาร และข้อมูล เกี่ยวกับสถานเลี้ยงดูเด็ก เพื่อให้ผู้ตอบได้อ่านก่อนตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ประกอบด้วย ข้อคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาการทำงานที่หน่วยงาน ของท่านเคยประสบ และให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์กรหลัก หน้าที่ของ องค์กรหลัก และหน่วยงานที่เหมาะสมจะเป็นองค์กรหลักในการดูแลการจัดบริการเลี้ยงดูเด็ก

4. แนวคำถามในการใช้เทคนิคเดลฟายกับนักวิชาการ เป็นการถามความคิดเห็น เกี่ยวกับ 1) วัตถุประสงค์และเป้าหมายในการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็กวัย 0-6 ปี 2) บทบาทของรัฐ ชุมชน และเอกชน ในการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็ก 3) กลไกเพื่อ การควบคุม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพในการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็ก

5. แบบสัมภาษณ์นักการเมืองเกี่ยวกับ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย บทบาท และรูปแบบในการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็ก

6. แนวคำถามในการสนทนากลุ่มตัวแทนครูและผู้ดูแลเด็ก ในเรื่องการประกันคุณภาพภายในของสถานเลี้ยงดูเด็ก/โรงเรียนอนุบาล ประเด็นในการระดมความคิดประกอบด้วย 1) การกำหนดเป้าหมาย (ผู้กำหนดเป้าหมายคือใคร และวิธีการในการกำหนดเป้าหมาย) 2) การกำหนดกิจกรรม (เกณฑ์ในการเลือกกิจกรรมคืออะไร ใครเป็นผู้กำกับดูแล) 3) การตรวจสอบผลที่เกิดขึ้น (ใครเป็นผู้ตรวจสอบผล วิธีการตรวจสอบทำอย่างไร) 4) การพัฒนาและปรับปรุง (ใครเป็นผู้รับผิดชอบ)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS/PC เพื่อวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรทุกตัว

2. ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อการวิเคราะห์ข้อความที่ปรากฏในเอกสาร และการวิเคราะห์เนื้อหาจากผลการสนทนากลุ่ม โดยใช้ข้อความจากแบบสอบถามปรากฏเป็นหลักการในการจัดกลุ่มความคิดเห็นเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

1. ฉันทามติเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย (0-6 ปี) ที่สำคัญมากที่สุด คือ เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการถูกต้องตามหลักวิชา และเพื่อฝึกนิสัยพื้นฐานในการอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่นในสังคม เป้าหมายที่สำคัญมากที่สุดที่ต้องการให้เกิดกับเด็กวัย 0-3 ปี และ 3+ - 6 ปี จากการให้บริการของสถานเลี้ยงดูเด็ก คือ มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง มีพัฒนาการด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม อย่างสมดุล และมีความสุข และในเด็กวัยเรียน 3+ - 6 ปี มีเป้าหมายที่สำคัญมากที่สุดเพิ่มขึ้นอีก 1 ข้อ คือ มีความคิดสร้างสรรค์ ดังนั้น รัฐจึงควรนำฉันทามติดังกล่าวไปกำหนดเป็นหลักเกณฑ์สำคัญของการจัดตั้งสถานเลี้ยงดูเด็กทั้งภาครัฐและเอกชน โดยสถานเลี้ยงดูเด็กทุกแห่งต้องปฏิบัติตามเกณฑ์นี้ จึงจะได้รับการยอมรับ ในการนี้รัฐจะต้องเป็นผู้นำในการระดมความคิดจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ปฏิบัติเพื่อหารูปแบบเนื้อหา และวิธีการในการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่จะช่วยให้สถานเลี้ยงดูเด็กแต่ละแห่งสามารถเลือกให้เข้ากับลักษณะเฉพาะของตน และจัดดำเนินการได้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย พร้อมกันนั้นรัฐจะต้องให้ทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชน ผู้ประกอบการ ผู้ปกครอง ประชาชนทั่วไป ได้มีความรู้ความเข้าใจตรงกันว่าวัตถุประสงค์และเป้าหมายดังกล่าวคือ

อะไร และทุกคนมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างไรที่จะทำให้วัตถุประสงค์และเป้าหมายดังกล่าวสัมฤทธิ์ผล

สำหรับหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็กในปัจจุบัน จะเห็นว่า มีหน่วยงานหลายหน่วยงานให้บริการสถานเลี้ยงดูเด็ก อายุ 0-6 ปี ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม ทบวงมหาวิทยาลัย เป็นต้น จากผลการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่ององค์กรหลักที่จะเป็นผู้นำหรือแกนกลางในการจัดบริการ พบว่า ควรจะต้องมีองค์กรหลักรับผิดชอบดูแลการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็ก อายุ 0-3 ปี คือ กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงสาธารณสุข ส่วนองค์กรหลักสำหรับสถานเลี้ยงดูเด็กวัย 3+ - 6 ปี คือ กระทรวงศึกษาธิการ ดังนั้น ในฐานะหน่วยงานของรัฐควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการผลักดันให้องค์กรหลักทำหน้าที่รับผิดชอบ ดูแล ตลอดจนทำหน้าที่ในการประสานงานกับหน่วยงานอื่นของกระทรวงต่างๆ ที่ดำเนินการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็กอยู่แล้ว ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ ในด้านการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ รวมทั้งแนวทางการปฏิบัติงาน การจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็กที่ชัดเจน ตลอดจนมีองค์กรที่มีบทบาทอย่างแท้จริงในการดำเนินการและรับผิดชอบต่องานต่างๆ ที่จัดขึ้น

2. สำหรับการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับบทบาทของรัฐ ชุมชน และเอกชนในการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็ก พบว่า ในการกำหนดแนวทางการดำเนินการจัดบริการ และการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์นั้น ควรจะมีการจัดกลุ่มทำงาน อันประกอบด้วยผู้แทนของ รัฐ ชุมชน เอกชน ที่จะช่วยกันจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานให้เป็นรูปธรรมต่อไป แต่ไม่พบฉันทามติระหว่างนักการเมือง และระหว่างนักวิชาการเกี่ยวกับบทบาทร่วมกันของรัฐ ชุมชน เอกชน ในการร่วมกันจัดทำบริการสถานเลี้ยงดูเด็กวัย 0 - 6 ปี แสดงว่าคนกลุ่มนี้อาจมีความคิดหรืออาจรับทราบข้อมูลข่าวสารที่แตกต่างกัน ดังนั้น ควรมีการจัดสัมมนาเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และให้ได้อัตราสรุปที่จะนำไปสู่การปฏิบัติที่ชัดเจนต่อไป

3. ส่วนการศึกษาค้นคว้าด้านกิจกรรมและด้านการประกันคุณภาพ พบว่า กิจกรรมที่มีความเร่งด่วนมากที่สุดเป็นอันดับแรก คือ การกำหนดมาตรฐานการทำงาน หน่วยงานกลางควรดำเนินการจัดทำมาตรฐานด้านต่างๆ ให้ครบถ้วน และเผยแพร่สู่สถานเลี้ยงดูเด็กให้ทั่วถึง อีกทั้งควรมีมาตรการจูงใจให้สถานเลี้ยงดูเด็กทุกแห่งมีการทำงานให้เป็นไปตามมาตรฐานโดยเร็ว อย่างไรก็ตาม ควรกำหนดมาตรฐานขั้นพื้นฐาน และขั้นก้าวหน้า (หรืออื่นๆ ที่แสดงถึงพัฒนาการ) ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพของสถานเลี้ยงดูเด็กอย่างต่อเนื่อง

การพบฉันทามติระหว่างนักวิชาการเกี่ยวกับดัชนีที่ใช้ตรวจสอบคุณภาพของสถานเลี้ยงดูเด็กวัย 0-3 ปี และวัย 3+ - 6 ปี ทั้งสิ้น 27 ตัว ควรใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการวิจัยและพัฒนาคุณภาพของสถานเลี้ยงดูเด็กแต่ละแห่งตามความเหมาะสม อีกทั้งควรพิจารณาดัชนีที่ผู้ประกอบการมีฉันทามติประกอบด้วย เพราะการจัดสถานเลี้ยงดูเด็กเป็นการให้บริการอย่างหนึ่งที่ต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้รับบริการด้วย สุดท้ายคือ สถานเลี้ยงดูเด็กควรใช้ข้อมูลด้านการกำกับดูแลคุณภาพภายในเพื่อการตรวจสอบกระบวนการทำงานของตนว่า ในขั้นตอนของการทำงานทั้งหมด คือวางแผน ปฏิบัติ ประเมิน และปรับปรุงนั้น ได้อาศัยข้อมูลจากบุคคลหลายฝ่าย และใช้วิธีการหลายรูปแบบหรือไม่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. รัฐจะต้องมียุทธศาสตร์การดำเนินงานในเรื่องที่จะทำให้ทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นนักการเมือง บุคคลในวงการศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ผู้ประกอบการ ผู้ปกครอง ประชาชนทั่วไป ได้มีความรู้ความเข้าใจตรงกันว่าวัตถุประสงค์และเป้าหมายดังกล่าวคืออะไร และทุกคนมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างไรที่จะทำให้วัตถุประสงค์และเป้าหมายดังกล่าวสัมฤทธิ์ผล ยุทธศาสตร์ที่สามารถจะนำไปใช้ได้ อาทิ การประชาสัมพันธ์ การให้ความรู้ การจัดประชุมสัมมนา เป็นต้น

2. หน่วยงานของรัฐควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการผลักดันให้เกิดองค์กรที่รับผิดชอบในการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็ก ซึ่งการจัดตั้งองค์กรหลัก อาจทำได้โดยการจัดตั้งเป็นหน่วยงานใหม่เพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบดูแล หรือมีการมอบหมายงานให้เป็นภารกิจหลักของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง ตลอดจนทำหน้าที่ในการประสานงานกับหน่วยงานอื่นของกระทรวงต่างๆ ที่ดำเนินการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็กอยู่แล้ว ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพในด้านการกำหนดนโยบาย เป้าหมายและวัตถุประสงค์ รวมทั้งแนวทางในการปฏิบัติงานการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็กที่ชัดเจน ตลอดจนมีองค์กรที่มีบทบาทอย่างแท้จริงในการดำเนินการและรับผิดชอบต่องานต่างๆ ที่จัดขึ้น

3. ควรจะมีการจัดกลุ่มทำงาน อันประกอบด้วยผู้แทนของรัฐ ชุมชน เอกชน ที่จะช่วยกันจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานให้เป็นรูปธรรมต่อไป